

**МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ «КИЇВ МУЗИК ФЕСТ»
ЯК СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ПРЕЗЕНТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ МУЗИЧНИХ КУЛЬТУР:
ПОЛЬСЬКІ ІМПРЕЗИ**

Мета роботи: дослідити міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест» на основі аналізу фестивальних програм, матеріалів преси і наукових джерел в аспекті різноманіття форм і способів презентації польської музичної культури для з'ясування сучасного стану і перспектив українсько-польської співпраці в галузі музичного мистецтва. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні мультидисциплінарного підходу з залученням історичного, аналітичного, статистичного, системного, компаративного та узагальнювального методів дослідження міжнародного музичного фестивалю «Київ Музик Фест» як унікального, першого в історії розвитку українського академічного музичного мистецтва фестивального майданчика для презентації як сучасної української композиторської творчості і музичного виконавства, так і національних музичних культур Європи і світу. **Новизна дослідження** полягає в аналізі міжнародного музичного фестивалю «Київ Музик Фест» як динамічного процесуального мистецького явища в аспекті українсько-польських культурних зв'язків, а також у висвітленні творчих здобутків польських композиторів і виконавців через різноманіття представлених на фестивалі персоналій, мистецьких форм, творчих методів, музичних жанрів. **Висновки.** За майже 30-річну історію існування «Київ Музик Фесту» присутність Польщі на ньому відбувалася в різних формах та еволюціонувала від виконання окремих творів польських композиторів у загальних камерних, хорових і симфонічних концертах або виступів окремих польських музикантів-виконавців до авторських концертів, майстер-класів, лекцій-концертів і великих тематичних концертних програм із творів польських композиторів у виконанні провідних музичних колективів. Розгортання діяльності в Україні польських інституцій з підтримки культурних проектів є свідченням позитивних тенденцій у державній культурній політиці Польщі, спрямованій на активну промоцію національного культурного продукту за кордоном. Ініціатива щодо виконання творів польських композиторів на фестивалі найчастіше належала українським виконавцям і колективам, що підкреслює численні і багатоманітні зв'язки музикантів України і Польщі. Наведені як приклади найяскравіших та представницьких імпрез 1990-2000-х років найбільш повно розкривають сучасний стан польської музичної культури і свідчать про широкі перспективи українсько-польської культурної співпраці.

Ключові слова: міжнародний музичний фестиваль, «Київ Музик Фест», Україна, Польща, польські композитори, музичне виконавство, українсько-польські культурні зв'язки.

Береговая Елена Николаевна, доктор искусствоведения, профессор, проректор по научной работе Национальной музыкальной академии Украины имени П.И.Чайковского

Международный фестиваль «Киев Мюзик Фест» как современный формат презентации национальных музыкальных культур: польские премьеры

Цель работы: исследовать международный музыкальный фестиваль «Киев Мюзик Фест» на основе анализа фестивальных программ, материалов прессы и научных источников в аспекте многообразия форм и способов презентации польской музыкальной культуры для выявления современного состояния и перспектив украинско-польского сотрудничества в области музыкального искусства. **Методология исследования** заключается в применении мультидисциплинарного подхода с привлечением исторического, аналитического, статистического, системного, сравнительного и обобщающего методов исследования международного музыкального фестиваля «Киев Мюзик Фест» как уникального, первой в истории развития украинского академического музыкального искусства фестивальной площадки для презентации как современного украинского композиторского творчества и музыкального исполнительства, так и национальных музыкальных культур Европы и мира. **Новизна исследования** заключается в анализе международного музыкального фестиваля «Киев Мюзик Фест» как динамического процессуального художественного явления в аспекте украинско-польских культурных связей, а также в освещении творческих достижений польских композиторов и исполнителей через многообразие представленных на фестивале персоналій, художественных форм, творческих методов, музыкальных жанров. **Выводы.** За почти 30-летнюю историю существования «Киев Мюзик Феста» присутствие Польши на нем происходило в разных формах и эволюционировало от исполнения отдельных произведений польских композиторов в общих камерных, хоровых и симфонических концертах или выступлений отдельных польских музыкантов-исполнителей до авторских концертов, мастер-классов, лекций-концертов и крупных тематических концертных программ из произведений польских композиторов в исполнении ведущих музыкальных коллективов. Разворачивание деятельности в Украине польских институтов по поддержке культурных проектов является свидетельством положительных тенденций в государственной культурной политике Польши, направленной на активное продвижение национального культурного продукта за рубежом. Инициатива исполнения произведений польских композиторов на фестивале зачастую принадлежала украинским исполнителям и коллективам, и это подчеркивает многочисленные и разнообразие связи музыкантов Украины и Польши. Приведенные в качестве примеров яркие и представительные премьеры 1990-2000-х годов наиболее полно раскрывают современное состояние польской музыкальной культуры и свидетельствуют о широких перспективах украинско-польского культурного сотрудничества.

Ключевые слова: международный музыкальный фестиваль, «Киев Мюзик Фест», Украина, Польша, польские композиторы, музыкальное исполнительство, украинско-польские культурные связи.

Berehova Olena, doctor of art history, professor Vice-Rector for National Science Music Academy of Ukraine named after P. Tchaikovsky

International festival "Kyiv Music Fest" as a contemporary format for presentation of national musical cultures: Polish premieres

Purpose of the article is to study the international music festival "Kyiv Music Fest" on the basis of analysis of festival programs, press materials and scientific sources in the aspect of the diversity of forms and ways of presenting the Polish musical culture in order to find out the current state and prospects of Ukrainian-Polish cooperation in the field of musical art. **The methodology** of the research is to apply a historical, analytical, statistical, systematic, comparative and generalization methodology of the international music festival "Kyiv Music Fest" as a unique, first in the history of the development of the Ukrainian academic musical art festival site for presentation as a contemporary Ukrainian composer's work, using a multidisciplinary approach and musical performances, as well as national musical cultures of Europe and the world. **Scientific Novelty.** The novelty of the study is to analyze the international music festival "Kyiv Music Fest" as a dynamic processual artistic phenomenon in the aspect of Ukrainian-Polish cultural relations, as well as to highlight the creative achievements of Polish composers and performers through the diversity of personalities, artistic forms, creative methods, musical genres presented at the festival. **Conclusions.** During the almost 30-year history of the Kyiv Music Fest, Poland's presence in it took place in various forms and evolved from the performance of individual works of Polish composers in general chamber, choral and symphonic concerts or performances by individual Polish performers to author concerts, master workshops, lecture-concerts and significant thematic concert programs from works by Polish composers performed by leading musical groups. The deployment of Polish institutions supporting cultural projects in Ukraine is evidence of positive trends in Poland's state cultural policy aimed at the active promotion of a national cultural product abroad. The initiative for the performance of works by Polish composers at the festival most often belonged to Ukrainian performers and collectives, which underlines the numerous and diverse connections of musicians of Ukraine and Poland. The examples of the brightest and most representatives of the 1990-2000s show the most current state of Polish musical culture as examples and show broad prospects for Ukrainian-Polish cultural cooperation.

Key words: international music festival, "Kyiv Music Fest," Ukraine, Poland, Polish composers, musical performance, Ukrainian-Polish cultural ties.

Постановка проблематики дослідження. Серед величезної кількості локальних, регіональних, міжнародних музичних фестивалів, які існують у світі, «Київ Музик Фест» посідає особливе місце. На сьогодні це найпотужніший щорічний фестиваль у галузі сучасної академічної музики, який проводиться в останній тиждень вересня – на початку жовтня у столиці України. Заснований у 1990 році, за рік до припинення існування Радянського Союзу і здобуття Україною незалежності. Перші фестивалі сміливо ламали стереотипні, але звичні для того часу ідеологізовані форми представлення сучасної композиторської творчості на пленумах і з'їздах Спілки композиторів. Немов ковток свіжого повітря, «Київ Музик Фест» відкривав для українських музикантів імена і творчі доробки їхніх зарубіжних колег, а світові почав презентувати кращі здобутки музичної культури України. Концепція фестивалю ґрунтувалася на ідеї включення української музики в контекст світового мистецтва, тобто головним для організаторів було не лише створення панорами останніх композиторських пошуків, а й розширення творчих контактів зі світовою музичною спільнотою, промоція української композиторської творчості і виконавства, обмін духовними цінностями з представниками різних, у тому числі регіонально віддалених музичних культур, іншими словами – налагодження системи ефективної музичної комунікації як усередині України, так і за її межами.

Аналіз останніх досліджень з обраної тематики. Музичному фестивально-конкурсному руху в Україні присвячено чимало праць українських музикознавців і культурологів (статті І. Бермес, С. Виткалова, С. Волкова, О. Гуркової, Д. Зубенко, В. Толубко та ін., дисертації К. Давидовського, Т. Зінської, М. Пухляк та ін.). Зокрема, С. Виткалов розглядає чинники зростання інтересу до фестивальних заходів у сучасному соціокультурному просторі на прикладі культурно-масових заходів Рівненщини та акцентує увагу на ролі фестивального руху у структурі культурно-дозвілдової діяльності в сучасній Україні. С. Волков акцентує увагу на фестивалізації та мозаїчності сучасного культурно-мистецького простору, масовості фестивального руху, зниженні професійних критеріїв відбору учасників, жанровій та стильовій невизначеності більшості фестивальних акцій тощо. Водночас дослідник констатує благородну місію фестивального руху, яка полягає в «поширенні глибокого за сутнісним змістом українського мистецького доробку серед сучасних культурних практик» [3, 64]. К. Давидовський, простеживши еволюцію проведення міжнародних музичних фестивалів «Київські літні музичні вечори» та «Віртуози планети», аналізує особливості конкурсно-фестивального руху в Україні і доводить вплив цих фестивалів на формування мистецького середовища Києва. Д. Зубенко окреслює позитивні і негативні риси сучасних фестивалів, простежує їхній історичний розвиток та здійснює спробу зафіксувати організаційну структуру фестивалю в сукупності його основних елементів. Значну увагу дослідника зосереджено на соціальній ролі сучасного фестивального руху. В. Толубко робить акцент на специфіці роботи режисера-постановника масово-видовищних музичних свят, відзначає традиційні і новаторські підходи до створення музичних дійств, зосереджується на загальних проблемах режисури музичних фестивалів на сучасному етапі.

Проаналізувавши останні дослідження в царині музично-фестивального руху, слід зауважити, що перший український міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест» як найпотужніша, за останні майже 30 років, імпреза сучасної композиторської творчості і музичного виконавства не отримав належного висвітлення в науковій музикознавчій літературі. Цим зумовлюється *актуальність* пропонованої статті. Оскільки межі невеликої наукової розвідки не дозволяють охопити увесь спектр організаційних і творчих питань, пов'язаних із цим фестивалем, зупинимось на принципах взаємодії української та польської музичних культур у дискурсі функціонування «Київ Музик Фесту».

Виклад основного матеріалу. Ідея фестивалю «Київ Музик Фест» належала видатному українському композиторові, диригенту, педагогу, музично-громадському діячеві Івану Карабицю (1945-2002), який був його музичним директором з 1990 по 2001 роки. Творча постать І. Карабиця унікальна в українській музичній культурі ХХ ст. Його композиторська творчість, оригінальна і самобутня, багато в чому визначила обличчя новітньої української музики 70-90-х років ХХ ст. і дала яскраві зразки в усіх основних музичних жанрах. Це 3 симфонії, 2 ораторії, 2 фортепіанні концерти, 3 концерти для оркестру, вокально-симфонічні опуси, вокальні цикли, естрадні пісні, музика до кінофільмів і театральних вистав.

Друга важлива іпостась творчої особистості І. Карабиця – його музично-громадська діяльність і величезна просвітницька місія у справі відкриття світові України музичної. Якби посади не обіймав у своєму житті І. Карабиць (а він був головою правління Музфонду України, заступником голови правління Співки композиторів України, художнім керівником ансамблю солістів "Київська камерата", директором і художнім керівником Міжнародного фестивалю "Київ Музик Фест"), він завжди мріяв, щоб про Україну, її традиції, культуру, творчий потенціал знав увесь світ. Започатковуючи перший в Україні міжнародний музичний фестиваль, І. Карабиць глибоко вірив, що українська музична культура заслугоує найширшої інтеграції у світовий музичний процес [13].

За всі роки існування «Київ Музик Фесту» в ньому брали участь музиканти з усіх континентів світу. Найбільш активно презентували своє мистецтво музиканти таких країн, як Австрія, Велика Британія, Франція, Німеччина, Канада, США, Ізраїль, Угорщина, Естонія, Фінляндія, Данія, Швейцарія, Нідерланди, Іспанія, Бельгія, Італія, Росія, Болгарія, Польща, Сербія, Македонія, Чехія, Словаччина, Австралія, Китай, Японія тощо.

Польща почала презентувати своє музичне мистецтво на «Київ Музик Фесті» вже з другого завдяки фестивалю, який проводився в 1991 році. Слід зазначити, що присутність Польщі на київському фестивалі розпочалася з тематичної концертної програми з творів польських і американських композиторів у виконанні польських музикантів. Це був камерний концерт у Будинку вчених 7 жовтня 1991 року, в якому поряд із творами Джорджа Крама та інших сучасних американських композиторів звучала музика їхніх польських колег Константіна Регамея (1907–1982), Богуслава Шеффера (нар. 1929), а також представників молодшого покоління Анджея Кржановського (нар. 1951) та Мечислава Літвінського (1955). Виконавцями були також польські музиканти: американець польського походження, композитор і співак Мечислав Літвінський, Марек Холоневський (синтезатор, фортепіано), Казімеж Пізік (віолончель, контрабас) та Маріуш Чарнецький (ударні). Не змогла приїхати на фестиваль і взяти участь у тому концерті відома польська співачка Ольга Швайгер. Про це довідуємося зі статті про фестиваль знаної української музикологині Марії Загайкевич [11]. А в симфонічному концерті 8 жовтня того ж року у виконанні симфонічного оркестру Київського дитячого музичного театру під орудою Ігоря Палкіна прозвучав твір «Поміж» (1991) відомого польського композитора і диригента українського походження Романа Реваковича. Того року Р. Ревакович був почесним гостем фестивалю, і відтоді до сьогодні його контакти з Україною є регулярними.

На жаль, не вдалося знайти жодної рецензії на перші концерти «Київ Музик Фесту» за участю польських композиторів і виконавців. У цьому зв'язку слід наголосити на еволюції процесу висвітлення подій «Київ Музик Фесту» в засобах масової інформації. Перший фестиваль 1990 року взагалі не мав ніякої преси. У дайджесті матеріалів преси, фотодокументів та програм за перші 10 років існування фестивалю [18], який став справжнім дзеркалом музичного життя України останнього десятиріччя ХХ століття і безцінним джерелом для підготовки цієї статті, не міститься жодного анонсу, статті або аналітичного нарису про фестиваль за 1990-й рік. У 1991 році вже вийшло 2 матеріали в найстарішому професійному музикознавчому виданні України – журналі «Музика» (інтерв'ю з композиторами Євгеном Станковичем, Іваном Карабицем і Лесею Дичко [4] та вже згадувана оглядово-аналітична стаття Марії Загайкевич). А починаючи з третього фестивалю 1992 року, його директор Іван Карабиць, зрозумівши важливу роль преси у висвітленні і донесенні до широкої громадськості подій фестивалю, сформував прес-групу, яку очолила знаний музикознавець і хормейстер, кандидат мистецтвознавства Галина Степанченко. До прес-групи увійшли її колеги Ірина Сікорська, Юрій Чекан, Богдан Сюта, Світлана Мовчан та ін., а також молоді музикознавці-початківці, студенти історико-теоретичного факультету Київської консерваторії імені П.І.Чайковського (з 1995 року – Національна музична академія України імені П.І.Чайковського). Тому у 1992 році кількість статей у друкованій українській та англомовній пресі (журнал «Музика», газети «Культура і життя», «Хрещатик», «Вечірній Київ», «Молода гвардія», «Рада», «Музыкальное обозрение», «The Ukrainian Weekly», «News from Ukraine» тощо), збільшилася до 12, а в наступні роки зростала в арифметичній прогресії. Причому це не була «кишенькова преса». Як

азначає О. Гуркова, «незважаючи на чітку організацію роботи з пресою, ніхто з тих, хто писав про фестиваль, не відчував ніякого тиску. Писати можна було в будь-якій манері і навіть допускалася критика фестивальных заходів, виконавських інтерпретацій творів або організації програм концертів. Усе це сприяло створенню об'єктивної картини фестивалю як яскравої, розмаїтої творчої імпрези» [5].

На третьому «Київ Музик Фесті» 1992 року Польща мала яскраву презентацію завдяки участі у конкурсі композиторів молодого, але вже досить відомого на той час композитора, викладача композиції в Музичній Академії Варшави і музично-громадського діяча Збігнева Багінського (нар.1949). Це був міжнародний конкурс композиторів у рамках фестивалю «Київ Музик Фест», започаткований американцями українського походження, видавцями і меценатами Іванною та Мар'яном Коць. Учасникам конкурсу було запропоновано написати твори на тему Голодомору в Україні 1932-1933 років, оскільки саме тоді відзначалися 60-і роковини трагічних подій. Перший тур конкурсу був анонімним, надіслані твори оцінювалися українським журі на чолі з одеським композитором Олександром Красотовим. У другому турі склад журі був міжнародним, до нього входили Теодор Кучар (Австралія), Вальтер Ціммерман (Німеччина), Ольгерд Писаренко (Польща), Ловелл Ліберман (США), Мирослав Скорик (Україна). Із 20 поданих на перший тур творів до фіналу було відібрано 6, у тому числі твір Збігнева Багінського «Threnody» («Жалоба»). Фестивальна преса відзначала, що тематична спрямованість конкурсу зумовила емоційно-образний зміст творів-учасників, однак при домінуванні трагічної емоції варіанти її втілення були різними. За спостереженням Ю. Чекана, «Збігнев Багінський побудував композицію на зіставленні хору а капела (крайні епізоди) та оркестрової картини (середній розділ). Молитва на латинський текст – скорботна, заглиблена – відтінялась емоційно напруженим, не вільним від звукообразальних ефектів, звучанням оркестру» [26]. С. Мовчан помітила такі якості твору З. Багінського, як професійність, добротність, міцні зв'язки з традицією [19], а Г. Степанченко відзначила, що ця композиція цікава «сонорними знахідками, використанням полізвучання хору та оркестру, що, безперечно, підсилило емоційне враження від твору» [24]. За рішенням журі, твір З. Багінського отримав тоді третю премію.

Слід підкреслити і важливість участі в журі тогорічного конкурсу композиторів Ольгерда Писаренка – директора міжнародного музичного фестивалю «Варшавська осінь», музичного критика за освітою, українця за походженням. Контакти, які зав'язалися тоді між двома найкрупнішими академічними фестивалями України і Польщі, стали поштовхом для активізації українсько-польського культурного співробітництва.

Слід зауважити, що взаємовідносини польських музикантів із «Київ Музик Фестом» не завжди розвивалися так динамічно, як на початку, в них траплялися й прикри збої, і періоди затишшя. Так, у 1994 та 1998 роках Польща взагалі не брала участі у фестивалі; у 1995, 1996, 1999, 2000, 2002-2004, 2008, 2010-2012, 2016 роках це були поодинокі (від одного до трьох) виконання окремих творів сучасних польських композиторів у загальних камерних, хорових або симфонічних концертах. Звісно, в рамках невеликої розвідки неможливо охопити всіх польських композиторів і виконавців, які брали участь у фестивалі за всі роки його майже 30-річного існування. Тому зупинімося на найбільш яскравих і представницьких імпрезах, які знайшли своє висвітлення у пресі та найповніше розкривають сучасний стан польської музичної культури і потенціал українсько-польської культурної взаємодії.

Рік 1997. Польська симфонічна музика була яскраво представлена в одному з тематичних концертів в рамках «Фесту», який відбувся 3 жовтня 1997 року. Слід підкреслити, що 1997-й був одним із тих років, коли за браком фінансування не змогли приїхати на «Київ Музик Фест» відомі іноземні композитори. «Від цього він [фестиваль] втратив головне в концепції: «Музика України у світовому контексті», – написала в одному з есеїв про фестиваль музикознавець Ірина Сікорська [23]. Однак організатори спробували компенсувати цю прогалину запрошенням висококласних виконавців. Так, симфонічним оркестром Національної філармонії України диригував польський диригент Януш Повольний. Під його батуту оркестр виконав програму з творів класиків польської музики XIX–XX століть Кароля Шимановського (Етюд b-moll, op.4 у перекладенні для оркестру Г.Фітельберга та Концерт для скрипки з оркестром №2, op.61, соліст – Герман Сафонов) і Мечислава Карловича (симфонічна поема «Одвічна пісня»). Останній твір належить перу композитора, як справедливо зауважив І. Лапінський, «...майже невідомого нам класика польської музики.... Ця рідкісна за чистотою і щирістю, справді романтична поема нагадала про ті далекі часи, коли симфонічна музика була дуже популярною» [17].

Рік 2001. На «Київ Музик Фесті» відбулося кілька імпрез творів польських композиторів: в одному з хорових концертів у виконанні Чернігівського камерного хору імені Д. Бортнянського прозвучав твір Юзефа Свідера «Miserege», а в камерному концерті було виконано експериментальний твір Богуслава Шеффера «Proietto» для саксофона і магнітної плівки (соліст – Микола Гречух, саксофон, Львів). Однак найяскравішим у цій серії став тематичний концерт фортепіанної музики «З нотної бібліотеки Бориса Лятошинського», який відбувся 30 вересня 2001 року у Будинку вчених. Українській публіці були представлені твори сучасників Б. Лятошинського – польських композиторів-авангардистів 20-х років XX ст.: Юзефа Коффлера (Сонатина op.12, Варіації op.23, Балетна музика op.7) і Тадеуша Зігфріда Кассерна (Політональна прелюдія) у виконанні асистентів-стажистів НМАУ ім. П. І. Чайковського Наталії Федусів та Ігоря Савчука. Художнім керівником проекту виступила відома українська піаністка, професор кафедри камерного ансамблю нашої Академії, нащадок родини видатного українського

композитора Бориса Лятошинського і багаторічна хранителька його квартири-музею Ія Сергіївна Царевич. Блискуче виконання маловідомих українському слухачеві творів і широкий резонанс концерту сприяли науковому зацікавленню українських музикознавців творчістю польських композиторів-модерністів, яке реалізувалося в дисертаційній роботі Ігоря Савчука «Екзистенційні мотиви світобачення модерністського Майстра (на матеріалі камерної музики 20-х років ХХ століття)» [22].

Рік 2005. Це був один із найбільш плідних років, коли польські композитори мали 7 (!) презентацій у рамках «Київ Музик Фесту». Зокрема, в одному з камерних концертів прозвучало Тріо для скрипки, віолончелі та фортепіано (1987) Ромуальда Твардовського у виконанні українських музикантів Ніни Сіваченко (скрипка), Юлії Білоусової (віолончель) і Тетяни Андрієвської (фортепіано), а в іншому, хоровому концерті хор Українського радіо виконав його твір «Алилуйя». Слід зауважити, що тільки цей твір звучав на КМФ у виконанні різних хорових колективів тричі: у 1999, 2005 і 2009 роках. Взагалі, до хорової музики Ромуальда Твардовського часто звертаються українські хорові колективи, тому з програм «Київ Музик Фесту» українські слухачі знають такі його твори, як «Благослови, душе моя, Господа» і «Херувимська» з «Київської літургії», «Хваліте ім'я Господнє», інші твори. Звучала на КМФ-2005 і музика класика польської музичної культури ХХ століття Вітольда Лютославського, зокрема його «Sacher-варіації» для віолончелі соло (1975) у виконанні Золтана Алмаші та Інвенція для фортепіано (1968) в інтерпретації Євгена Громова. В. Лютославський також належить до найбільш виконуваних композиторів на КМФ. Серед інших його творів, які в різні роки виконувалися у програмах фестивалю, назвемо «Чотири танцювальні прелюдії для кларнета і фортепіано, Партиту для скрипки та фортепіано і «П'ять народних мелодій» (останній є найулюбленішим твором у репертуарі камерного оркестру «Лік домер», художній керівник і диригент – Валерій Івко). Польська симфонічна музика була представлена у двох концертах КМФ-2005: в одному з них прозвучав Концерт № 1 для фортепіано з оркестром Фридерика Шопена у виконанні японського піаніста Джуна Мацуока та Державного (нині – Національний) камерного ансамблю «Київські солісти» (художній керівник і диригент – Богодар Которович), а в іншому – симфонічні твори сучасних польських композиторів «Музика для небес» для струнних (2005) Павла Сидора у виконанні симфонічного оркестру Національної радіокомпанії України (диригент – Вікторія Жадько, соліст – Олександр Божик, скрипка) і «Кінець віку» («Fin de siecle», 1993, перше виконання в Києві) Станіслава Круповіча. А найбільш резонансними подіями КМФ-2005 були майстер-клас композитора і виконавця професора Богуслава Шеффера (Польща – Австрія) та його авторський концерт у Театрі на Подолі, в якому були представлені театралізовані музично-електронні композиції у виконанні автора (фортепіано, синтезатор), Марека Холоневського (електронік медіа) та ансамблю нової музики «Кластер» зі Львова. Як писала Олена Жукова, «весь виступ виглядав фантастично: світлові ефекти вводили глядачів у нірвану. Актори невимушено залучали до дії, а маленькі розміри зали Театру на Подолі сприяли тому, що сценічні події змішувалися з реальним життям... Після концерту залишилося приємне та дивовижне враження: чи чаклунства, чи то містифікації» [8].

Рік 2007. Серед заходів цього року слід відзначити тематичний симфонічний концерт до 100-річчя від дня смерті Константина Регамея, який відбувся 2 жовтня 2007 р. у Національній філармонії України. Програму було підготовлено силами гостей фестивалю з інших регіонів України – Камерного хору «Кантус» (м. Ужгород) і Муніципального камерного оркестру «Леополіс» (м. Львів). Виконувалися такі твори: кантата для хору, соліста, органу та симфонічного оркестру «Видіння пророка Даниїла» (солісти – Роберт Коллер, баритон, Швейцарія та Петро Довгань, орган) і твір-присвята композитора зі Швеції Яна Баліссата «На вшанування Константина Регамея» (інтермецо для камерного оркестру). Концерт здійснювався за сприяння Краківського відділення Спілки композиторів Польщі.

Ще один тематичний концерт 4 жовтня був приурочений до 125-річчя від дня народження класика польської музики Кароля Шимановського – одного з найбільш часто виконуваних на КМФ композиторів. Прозвучав Струнний квартет № 2 К. Шимановського, а також квартети М. Равеля, М. Скорика та В. Словинського у виконанні «WILANOW»-квартету з Польщі, що стало родзинкою цього концерту. Цей знаний у Польщі та в інших європейських країнах колектив мав приїхати і дати два концерти на «Київ Музик Фесті» ще 1993 році, проте з певних причин (скоріше за все фінансових) колектив не зміг тоді стати учасником фестивалю. І ось через багато років завдяки сприянню і фінансовій підтримці Польського Інституту в Києві «WILANOW»-квартет нарешті познайомив київську публіку зі своїм мистецтвом.

Рік 2013. В одній з двох тогорічних польських імпрез фестивалю – вечорі польської хорової музики у виконанні провідного українського хорового колективу – Національної заслуженої академічної хорової капели «Думка» (диригент – Роман Ревакович) слухачам було запропоновано об'ємну панораму польської хорової музики ХХ ст. За враженнями Ольги Кушнірук, «"Київ Музик Фест-2013" показав поступ у жанрі хорового виконавства в Україні: так, капела "Думка" із сольним концертом акапельної польської музики продемонструвала тонке відчуття стилю складних авангардних композицій Кшиштофа Пендерецького, Бартоша Ковальського, Хенрика Міколая Гурецького, Юліюша Луцюка, Анджея Нікодемівича» [16]. Важливою з точки зору презентації сучасної польської музичної культури в Україні було і включення твору польського композитора середнього покоління Єжи Корновіча «Spietrzenia» («Накопичення») для симфонічного оркестру до програми концерту-закриття фестивалю. Цей твір у виконанні Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України під ке-

руванням Володимира Сіренка продемонстрував «новітній вимір художнього відкриття», а його «...автор, спираючись на вигадливу темброву драматургію, зумів захопити увагу слухачів від першого до останнього звукового імпульсу» [16].

Рік 2015. Відбулося два тематичні концерти. У концертному проекті «Музичні діалоги: Україна – Польща» 1 жовтня в Малому залі Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського прозвучали фортепіанні твори Зигмунта Краузе (нар. 1938) поряд із сонатами №№ 1 і 3 Валентина Сильвестрова у виконанні піаніста Віталія Кияниці. А 4 жовтня 2015 року в концертному залі Національної спілки композиторів України за сприяння Польського Інституту в Києві відбувся концерт під назвою «Польська композиторська школа повоєнного періоду» зі вступною лекцією доктора мистецтвознавства, професора Університету Адама Міцкевича в Познані Кшиштофа Морачевського. Українським інструментальним ансамблем «Sed Contra» виконувалися твори Павла Шиманського, Ганни Куленти, Павла Микєтина, Даріуша Пшибильського та Ігнація Залевського.

Рік 2017 став апофеозом українсько-польських відносин на «Київ Музик Фесті». Кожна з чотирьох тематичних польських акцій фестивалю була по-своєму унікальною. 1 жовтня, у Міжнародний день музики, у Кафедральному соборі Святого Олександра в денному концерті прозвучала маловідома українському слухачеві старовинна і сучасна духовна музика польських композиторів у виконанні Дитячо-юнацького хору «Pueri et Puellae Cantores Plocenses» (художній керівник – Віктор Брамські, диригент – Анна Брамска), який спеціально приїхав на фестиваль з польського міста Плоцька. Концерт став можливим завдяки почесному патронату міністра культури та національної спадщини Республіки Польща і міністра культури України. Увечері того ж дня відбувся великий концерт вокально-симфонічної музики «Salve, Polonia» із духовних творів Станіслава Монюшка і Войцеха Кіляра, виконавцями яких стали вже згаданий хор з м. Плоцька, хор хлопчиків та юнаків НМАУ імені П.І.Чайковського та симфонічний оркестр Українського радіо під орудою Володимира Шейка. Увагу публіки привернув і концерт польської електронної музики «Imaginary Landscape» 5 жовтня 2017 р. у виконанні польського електроакустичного комп'ютерного тріо «Lapto-ensemble» у складі: Станіслав Круповіч, Марчін Бортновські, Марчін Рупочинські. Основою концепції виконавської діяльності цього незвичного колективу є робота зі звуком і його акустичними властивостями за допомогою спеціальних комп'ютерних програм. Як зауважив Олександр Корчев, цей концерт у рамках «Київ Музик Фесту-2017» «... дав змогу відчувати, як електронна, комп'ютерна музика ХХ – ХХІ століть за допомогою цифрових технологій по-новому осмислює явища звука, «звільняючи» його темброві та висотні властивості від акустичних рамок, дає змогу об'єднати різноманітні фонічні здобутки минулого в єдине звучання у межах однієї композиції» [15]. І заключним штрихом до українсько-польської міжкультурної комунікації на «Київ Музик Фесті» став спеціально написаний для цього фестивалю – не на замовлення, а як дружній подарунок – симфонічний твір відомого польського композитора Станіслава Круповіча «Stonehenge», який було виконано на концерті-закритті Національним симфонічним оркестром України під керівництвом Віктора Ямпольського (США). Цікаво, що враження музикознавців, які написали рецензії на виконання цього твору, фактично збігаються. На думку Тамари Невінчаної, у цьому творі «...поєдналися звук і тиша, архаїчна містичність і внутрішньо наповнена й рухлива статика. Відчувалося, що у композитора, який однаково вільно почувається як в оркестровій, так і у найновішій електронній музиці, мають бути точки дотику між цими звуковими й образними сферами» [20]. А ось думка Ольги Кізлової про цей твір: «Великий таємничий поступ ударних змінився величезними динамічними контрастами в стохастично-пуантилістичному дусі. Бурхлива течія закінчилася розталим надзвичайно ніжним піаніссімо струнних та дзвонів і розчинилася в глибокій тиші завмерлого залу...» [14].

Висновки. За майже 30-річну історію існування «Київ Музик Фесту» присутність Польщі на ньому відбувалася в різних формах та еволюціонувала від виконання окремих творів польських композиторів у загальних камерних, хорових і симфонічних концертах або виступів окремих польських музикантів-виконавців до авторських концертів, майстер-класів, лекцій-концертів і великих тематичних концертних програм із творів польських композиторів у виконанні провідних музичних колективів. Спостерігається і розгортання діяльності в Україні польських інституцій з підтримки культурних (зокрема музичних) проектів, а саме: Польського Інституту в Києві, Спілки композиторів Польщі та її Краківського відділення, Міністерства культури та національної спадщини Польщі. Це є свідченням певних позитивних тенденцій у державній культурній політиці Польщі, спрямованій на активну промоцію національного культурного продукту за кордоном. Панорама композиторської творчості охопила за 3 останні десятиріччя понад 40 імен від класиків польської професійної композиторської школи Ф. Шопена і С. Монюшка, видатних композиторів ХХ століття К. Шимановського, М. Карловича, В. Лютославського, К. Пендерецького до найсучаснішого покоління композиторів Б. Шеффера, З. Краузе, С. Круповича, Є. Корновіча, П. Шиманського та ін. Ініціатива щодо виконання творів польських композиторів на фестивалі найчастіше належала українським виконавцям і колективам, що підкреслює численні і багатоманітні зв'язки музикантів України і Польщі. Що ж до польських виконавців, то вони представлені на «Київ Музик Фесті» значно скромніше, ніж композитори. Це – диригенти, співаки, віолончелісти, піаністи, ударники тощо, а також творчі колективи: струнний квартет «Wilanow» (2007 р.), ансамбль електронної музики «Lapto-ensemble» і Дитячо-юнацький хор з м. Плоцька (2017 р.). Слід відзначити і

участь відомих польських музикознавців Єжі Станкевича (2004 р.) та Кшиштофа Морачевського (2015 р.) із лекціями про польську сучасну музику.

Наведені як приклади найяскравіші і представницькі імпрези 1990-2000-х років найбільш повно розкривають сучасний стан польської музичної культури і дають привід для роздумів про безмежні перспективи українсько-польської культурної співпраці.

Література

1. Бермес Ірина. Організаційні засади музичного фестивального руху в Україні. *Культурологічна думка: Щорічник наукових праць*. К.: ІК НАМУ, 2015. № 8. С.150-155.
2. Виткалов С.В. Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектора. *Культура України. Серія: Культурологія*. Вип.52. Х.: ХДАК, 2016. С.182-190.
3. Волков С. Музичні фестивалі-конкурси як перспектива культурної взаємодії в глобалізованому світі. *Україна – Польща: діалог культур (Ukraina – Polska: dialog kultur): зб. матеріалів Міжнародного наукового симпозиуму, Київ, 19-21 квітня 2018 р.* К.: ІК НАМ України, 2018. 115 с. С. 63-65.
4. Гордійчук Я. Перший міжнародний. *Музика*. 1991. №1. С.6-8.
5. Гуркова О. Іван Карабиць – фундатор міжнародного фестивалю «Київ Музик Фест». *Українське музикознавство : науково-методичний збірник*. Вип. 37. Упорядник І. Б. Пясковський, редактор О. В. Торба. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2011. С. 432-445.
6. Давидовський Костянтин Юрійович. Творча діяльність Київського інституту музики імені Р.М.Глієра у формуванні культурно-мистецького середовища Києва (1991-2010): автореф. дис... кандидата мистецтвознавства. К., 2012. 20 с.
7. Давидовський Костянтин. Міжнародний фестивальний рух у формуванні культурно-мистецького середовища України (на прикладі міжнародних музичних фестивалів «Київські літні музичні вечори» та «Віртуози планети»). *Культурологічна думка*. К.: ІК НАМУ, 2011. №3. С. 94-100.
8. Жукова Олена. Повнолітня «Київ Музик Фесту». *День*. 2005. 12 жовтня.
9. Зінська Тетяна Володимирівна. Музичні конкурси та фестивалі в контексті соціокультурного проектування в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття*: Матер.І Міжнарод. наук.-практ.конф. 14-15 квіт. 2016 р. С. 384-395.
10. Зінська Т.В. Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця ХХ – початку ХХІ століття: автореф.дис.... кандидата мистецтвознавства: спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». К., 2011. 18 с.
11. Загайкевич Марія. Музика і світ... *Музика*. 1991. №6. С.2-4.
12. Зубенко Д.В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2011. № 4 (12). С.110-114.
13. Карабиць І. «Київ Музик Фест»: здобутки й проблеми. *Міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест» (1990-1999): Матеріали преси, фотодокументи, програми*. Упоряд.М. Копиця, Г. Степанченко. К.: Центрмузінформ СКУ, 1999. 271 с. С. 6-7.
14. Кізлова Ольга. Всевидяче «Око»: фестивальні варіації української академічної музики. *День*. 2017. 21 жовтня.
15. Корчев Олександр. «Київ Музик Фест-2017» і Musica humana [?] URL: <http://mus.art.co.ua/kyjiv-muzyk-fest-2017-musica-humana/> (дата звернення – 03.07.2018 р.)
16. Кушнірук Ольга. Традиції та образ Кобзаря як надихаючий оберег. *Газета «День»*. 2013. 18 жовтня.
17. Лапинський Ігорь. Не для ног – для голови. *Правда України*. 1997. 4 листопада.
18. Міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест» (1990-1999): Матеріали преси, фотодокументи, програми. Упоряд.М. Копиця, Г. Степанченко. К.: Центрмузінформ СКУ, 1999. 271 с.
19. Мовчан С. «Київ Музик Фест'92». *Музыкальное обозрение*. – 1992. Дек. №23 (84).
20. Невінчана Тамара. «Київ Музик Фест-2017»: сторінками симфонічного роману. URL: <http://mus.art.co.ua/kyjiv-muzyk-fest-2017-storinkamy-symfonichnoho-romanu/> (дата звернення – 03.07.2018 р.)
21. Пухляк М.Є. Конкурс музикантів-виконавців як феномен сучасного культурного простору. Дис... канд.мист. 26.00.01, НМАУ імені П.І.Чайковського. К., 2014. 160 с.
22. Савчук І. Екзистенційні мотиви світобачення модерністського Майстра (на матеріалі камерної музики 20-х років ХХ століття). Дис...канд мист. 17.00.03 Музичне мистецтво. К.: НМАУ, 2005.
23. Сікорська І. «Київ Музик Фест'97»: музика України була, але майже без світового контексту. *Вечірній Київ*. 1997. 9 жовтня.
24. Степанченко Г. Луна заключного акорду. *Рада*. 1992. 30 жовтня. №40.
25. Толубко Володимир Олексійович. Музичний фестиваль у сучасному соціокультурному контексті: актуальні питання режисури. URL: <http://www.stattionline.org.ua/kultura/112/20810-muzichnij-festival-u-suchasnomu-sociokulturnomu-konteksti-aktualni-pitannya-rezhisuri.html> (дата звернення – 03.07.2018 р.).
26. Чекан Ю. Трагічні акорди фестивалю... *Вечірній Київ*. 1992. 23 жовтня. № 203 (14567).

References

1. Bermes Iryna (2015). Organizational principles of the musical festival movement in Ukraine. *Kulturolohična dumka*, 8, 150-155 [in Ukrainian].
2. Vytkalov S.V. (2016). Festival movement as a cultural phenomenon of the present: analysis of the regional vector. *Kultura Ukrainy. Series Cultural Studies*, 52, 182-190 [in Ukrainian].
3. Volkov S.M. (2018). Musical festivals-competitions as a prospect of cultural interaction in a globalized world. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference "Ukraine – Poland: Dialog of Cultures" (pp.63-65). Kyiv: IC NAMU [in Ukrainian].
4. Hordiichuk Ya. (1991). The First International. *Muzyka*, 1, 6-8 [in Ukrainian].

5. Hurkova O. (2011). Ivan Karabyts is the founder of the international festival "Kyiv Music Fest". *Ukrains'ke muzykoznavstvo*, 37, 432-445 [in Ukrainian].
6. Davydovskyi, K.Yu. (2012). Creative activity of the R.M.Glier Kyiv Institute of Music in the formation of the cultural and artistic environment of Kyiv (1991-2010). Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: National Academy of Culture and Arts Leadership [in Ukrainian].
7. Davydovskyi K. (2011). International festival movement in the formation of the cultural and artistic environment of Ukraine (on example, international musical festivals "Kyiv summer musical evenings" and "Virtuosos of the Planet". *Kulturolohichna dumka*, 3, 94-100 [in Ukrainian].
8. Zhukova O. (2005, October 12). Age of "Kyiv Music Fest". *Den'* [in Ukrainian].
9. Zinska T.V. (2016). Musical competitions and festivals in the context of socio-cultural design in Ukraine at the end of the 20th – the beginning of the 21st century. Proceedings of the First International Scientific and Practical Conference "Professional artistic education and artistic culture: the challenges of the 21st century" (pp.384-395). Kyiv: KUBG [in Ukrainian].
10. Zinska T.V. (2011). Musical and performing art in the socio-cultural space of Ukraine at the end of 20th – the beginning of the 21st centuries. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: National Academy of Culture and Arts Leadership [in Ukrainian].
11. Zahaikevych Mariya (1991). Music and the world. *Musyka*, 6, 2-4 [in Ukrainian].
12. Zubenko D.V. (2011). The development of festival movement in modern Ukraine. *Visnyk NTUU "KPI". Politolohiya. Sociolohiya. Pravo*, 4 (12), 110-114 [in Ukrainian].
13. Karabyts I. (1999). "Kyiv Music Fest": achievements and problems. *Mizhnarodnyi muzychnyi festival "Kyiv Muzyk Fest" (1990-1999): Materialy presy, fotodokumenty, prohramy*. Kyiv: Centr muzinform, pp.6-7 [in Ukrainian].
14. Kizlova O. (2017, October 21). All-seeng "Eye": Festival variations of Ukrainian academic music. *Den'* [in Ukrainian].
15. Korchev O. (2018). "Kyiv Music Fest" and *Musica humana* [?]. Retrieved from <http://mus.art.co.ua/kyjiv-muzyk-fest-2017-musica-humana/> [in Ukrainian].
16. Kushniruk O. (2013, October 18). The traditions and image of Kobzar as an inspirational amulet. *Den'* [in Ukrainian].
17. Lapinskiy I. (1997, November 4). Not for the feet – for the head. *Pravda Ukrainy* [in Russian].
18. Kopytsya, M.D., Stepanchenko, H.V. (Eds.). (1999). International musical festival "Kyiv Music Fest" (1990-1999). Press materials, photo documents, programs. Kyiv: Centr muzinform [in Ukrainian, Russian, English].
19. Movchan S. (1992). "Kiev Music Fest'92". *Muzykal'noye obozreniye*, 23 (84).
20. Nevinchana T. "Kyiv Music Fest-2017": pages of the symphonic novel. Retrieved from <http://mus.art.co.ua/kyjiv-muzyk-fest-2017-storinkamy-symfonichnoho-romanu/> [in Ukrainian].
21. Puhlyanko M. (2014). A competition of musicians-performers as a phenomenon of modern cultural space. Candidate's thesis. Kyiv: NMAU [in Ukrainian].
22. Savchuk I. (2005). Existential motives of the worldview of the modernist Master (based on the material of chamber music of the 20s of the twentieth century). Candidate's thesis. Kyiv: NMAU [in Ukrainian].
23. Sikors'ka I. (1997, October 9). "Kyiv Music Fest'97": Ukraine's music was, but almost without a world context. *Vechirniy Kyiv* [in Ukrainian].
24. Stepanchenko I. (1992, October 30). Echo of the final chord. *Rada* [in Ukrainian].
25. Tolubko V. (2018). Musical festival in the modern socio-cultural context: topical issues of directing. Retrieved from <http://www.stationline.org.ua/kultura/112/20810-muzichnij-festival-u-suchasnomu-sociokulturnomu-konteksti-aktualni-pitannya-rezhisuri.html> [in Ukrainian].
26. Chekan Yu. (1992, October 23). Tragic chords of the festival. *Vechirniy Kyiv* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.07.2018 р.